

Конюхов С. В.

Національний університет «Львівська політехніка»

ДІЯЛЬНІСТЬ ДМИТРА АНДРІЄВСЬКОГО У ФОРМУВАННІ УКРАЇНСЬКИХ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ ОСЕРЕДКІВ НА ТЕРИТОРІЇ КОРОЛІВСТВА БЕЛЬГІЯ

У статті проаналізовано діяльність української еміграції у формуванні та розвитку культурно-просвітницьких осередків на території королівства Бельгія у міжвоєнний період. Вказано на ключову роль Д. Андрієвського в організаційних процесах діяльності української спільноти. З'ясовано основні аспекти поширення культурно-просвітницької та пропагандистської кампанії для консолідації українців та ознайомлення світової громадськості із становищем українців під час перебування під окупаційними режимами.

Саме завдяки діяльності Д. Андрієвського на території королівства Бельгія вдалося організувати відкриття окремих відділів у музеях міста Брюссель, проводити творчі вечори та відкриття виставок українських художників. Окрім того під керівництвом Д. Андрієвського Бюро у Брюсселі щотижня видавало комунікати в кількості 400 примірників з долученням одного аркушу документів (листів, пастирських листів тощо), які розсилали до Швейцарії, Італії, Франції. Пізніше у цьому бюро було надруковано статті на міжнародні теми, меморандуми та відозви ОУН, які також були розіслані за відповідними адресами. Надруковані в бюро інформаційні матеріали різними мовами ОУН надсилали до 18 редакцій українських видань за кордоном, а також іноземним ЗМІ. В такий спосіб культурно-просвітницька діяльність Д. Андрієвського з центром у місті Брюссель творила широку мережу. Завдяки проведенню таких ініціатив українська громада мала можливість підтримувати одночасно зв'язок із творчою спільнотою та Проводом українських націоналістів. Д. Андрієвський наголошував на потребі в об'єднанні всіх сил українців, які перебували в еміграції для спільної боротьби за побудову Української держави. Зважаючи на попередній досвід, доводив, що не варто покладатись на підтримку інших держав та народів.

За короткий час українська спільнота в Бельгії організувала низку творчих вечорів, концертів, відкриттів виставок і святкувань. В такий спосіб відбувалася презентація та пропаганда української культури для європейського суспільства.

Ключові слова: культурно-просвітницька робота, музейний простір, міжвоєнний період, націоналізм, Європейське співтовариство, Українська держава, Дмитро Андрієвський.

Постановка проблеми. Після завершення Першої світової війни, поразки українських політичних сил у національно-визвольних змаганнях 1917–1921 рр. та складної політичної ситуації у міжвоєнний період на українських землях відбулась чергова хвиля української національно-політичної еміграції до країн Європи та Америки. Уже на початку 1920-х років число таких емігрантів становило десятки тисяч [8, с. 364].

Спроби об'єднання українських громадсько-політичних сил були проведені уже наприкінці 1920-х років. Невелика українська колонія на території королівства Бельгія здійснювала низку заходів для ознайомлення європейців з Україною. Українці виступали у 1927 році у м. Льеж де презентували українські народні танці, музику та пісні. 25 лютого 1928 року українська спільнота м. Брюссель та м. Льеж влаштувала концерт, який

пройшов з мистецьким, моральним та матеріальним успіхом. Зокрема, чудово себе проявили такі творчі діячі як п. Ємець та п. Білас [17, с. 120–121]. Завдяки таким зустрічам відбувалось налагодження та розширення комунікативної мережі між українцями в еміграції та, водночас презентація та пропаганда української культури для європейського суспільства.

Питанням консолідації громадсько-політичних, культурних та військових діячів та науковців на території Королівства Бельгія зайнявся Д. Андрієвський, який уже в 1919–1920 рр. працював у складі дипломатичної місії Української Народної Республіки у Швеції, а у 1921 році був консулом у Швейцарії. Після національно-визвольної боротьби 1917–1921 рр. перебував у Брюсселі, де очолив Українську національну раду у Бельгії та Європі, об'єднання українських

організацій у Брюсселі. Окрім того маловідомим є той факт, що напередодні конференції Є. Коновалець планував обрання на посаду Голови Проводу українських націоналістів саме Д. Андрієвського. Але під час обговорення цього питання Є. Коновальця переконали в доцільності його власної персони на чолі Проводу. Проти кандидатури Д. Андрієвського були такі аргументи: 1) його погана обізнаність з усіма поточними актуальними справами, 2) слабкий зв'язок з організаціями в Західній Україні і 3) його місце перебування (Королівство Бельгія), яке не давало йому можливості стати реальним, а не номінальним, центром підготовки конгресу [7, с. 24]. Незважаючи на це, Є. Коновалець пише Д. Андрієвському, що саме його бачить майбутнім головою Проводу і радить йому підготуватись до обрання на конгресі, ґрунтовніше ознайомитись зі всіма нюансами націоналістичного руху в краю і закордоном [10]. Однак Д. Андрієвський відповів Коновальцеві, що хоч йому вже й доводилося бути в ролі керівника різних організацій, все ж має більше бажання провадити наукову і публіцистичну діяльність: «... я маю великий потяг до обсервації, книги, моделювання людської думки». До того ж з різних причин він не міг швидко змінити місце перебування (місто Брюссель). Але головною причиною було те, що на думку Д. Андрієвського, крім Є. Коновальця ніхто з його соратників не здатен виконати це історичне завдання: «Згори твержу, що Ви оден нині можете пустити машину в рух» [11].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Саме на діяльність Д. Андрієвського і його внесок у процес підготовки Першого Конгресу Українських Націоналістів звернув увагу у своїй науковій розвідці О. Кучерук. Він, зокрема, зазначив, що саме Д. Андрієвський розробив теоретичні засади і накреслив практичні форми організації націоналістів [9].

Актуальним є дослідження зовнішньополітичних орієнтирів України у геополітичних візіях Д. Андрієвського (20–30-ті рр. ХХ ст.), яке провів Т. Стародуб. Його аналіз ствердив, що діяльність та стратегічне бачення Д. Андрієвського відводили Україні місце регіонального лідера Східної Європи, стабільного та безпекового центру на східних кордонах Європейського співтовариства супроти агресивної політики Москви [26].

Розгляд питань діяльності українських націоналістів у еміграції та формування українських культурно-просвітницьких організацій за кордоном у міжвоєнний період у своїх дослідженнях провели М. Посівнич [20], І. Гаврилів [5],

Р. Мельник [16], Т. Бублик [3], О. Сухобокова [21], М. Палієнко [19] та ін.

Формулювання цілей статті. Метою ж нашого дослідження буде вказати на організаційні, дипломатичні та політичні зусилля Д. Андрієвського для функціонування українських соціокультурних осередків на території королівства Бельгія.

Виклад основного матеріалу. Перебуваючи в еміграції, Д. Андрієвський намагався поєднати громадську діяльність із культурно-просвітницькою; закликав до динамічного національного руху та творчих змагань. В одній із своїх праць він зазначив, що «...ми покладаємо центр нашого політичного життя в...глибини української національної душі, сама українська національна ідея – ось справжня стихія наша. В ній шукатимемо директив реальної роботи. Будемо намагатися розбурхати наш народ, розбити мертвий спокій, створений надто оглядними політиками, збурити приспану душу нації, розвіяти туман, нав'язаний сподіваннями чужої допомоги. Ми будемо намагатися зібрати й скерувати в річище живих сил народу в напрямку державного будівництва, й не дати їм розбитись на марні струмки. Ми будемо прислуховуватись до органічних прагнень соціальної природи нації й будемо старатись допомогти їй сконсолідуватись згідно з власними потребами й законами» [2, с. 8]. У такий спосіб Д. Андрієвський наголошував на потребі в об'єднанні всіх сил українців, які перебували в еміграції для спільної боротьби за побудову Української держави. Зважаючи на попередній досвід, доводив, що не варто покладатись на підтримку інших держав та народів. Свої ідеї він часто висвітлював на сторінках журналів «Національна думка», «Розбудова нації» та ін. Д. Андрієвський багато писав на ідеологічні теми, працював над теоретичними основами націоналізму. У листопаді 1927 р. обраний до складу Проводу українських націоналістів (ПУН) [15, с. 120].

Активна співпраця Д. Андрієвського із українською еміграційною елітою не лише популяризувала українську історико-культурну спадщину, а також допомогла об'єднати всі українські громадсько-політичні сили. З-поміж усіх українських громадсько-політичних організацій на території Бельгії найбільш активно себе проявила «Громада» в м. Брюсселі під керівництвом Д. Андрієвського. Вона регулярно видавала бюлетень французькою мовою про найважливіші події на українських землях. Така ж «Громада» існувала й у місті Льеж на території Бельгії під керівництвом Мокловича, Сацюка та Бидловського

[24, с. 298]. Про активну діяльність українського національного руху довідуємось також з листа Д. Андрієвського до Є. Коновальця від 9 листопада 1930 р., в якому адресант інформує про те, що в Бюро у Брюсселі щотижня виходять комунікати в кількості 400 примірників з долученням одного аркушу документів (листів, пастирських листів тощо), які розсилаються до Женеви (50 штук), Рима (50 шт.), Парижа (100 шт.) [7, с. 171]. Пізніше у цьому бюро було надруковано статті на міжнародні теми, меморандуми та відозви ОУН, які також були розіслані за відповідними адресами. Надруковані в бюро інформаційні матеріали різними мовами ОУН надсилала до 18 редакцій українських видань за кордоном, а також іноземним ЗМІ [6, с. 178].

Серед перших спроб організації Д. Андрієвським культурного дозвілля українців стає виставка графічного мистецтва у Брюсселі. Ця подія стала першою пробою співставлення творчого доробку українців у сфері образотворчого мистецтва з подібним доробком інших народів (чехів, поляків, французів та бельгійців). Таке співставлення безсумнівно дало змогу отримати об'єктивні оцінки. Музей книги в Брюсселі був найбільш зручним місце для проведення такої акції. Тут українські митці змогли отримати міжнародне визнання. Це засвідчили схвальні відгуки Дирекції Музею та зацікавленість публіки. Велика зала з численними вітринами (15) була повністю заповнена експонатами, розвішаними по стінах та розставленими за склом (до 300 експонатів різного розміру). Посередині була розташована невелика вітрина з портретом Т. Г. Шевченка, роботи видатного художника В. І. Касіяна з поясненням про заслуги Шевченка як поета та гравера. За вітриною була розташована мапа України в географічних межах від Сєну по Кавказ, забарвлена червоним. Праворуч була розташована збірка дереворитів та офортів О. Кульчицької, які вражали технікою, детальним виконанням та помітним нахилом до символіки, до спиритуалізму. Патріотичний настрій виставки був найбільш яскраво виражений у серії картин «Війна на Україні»: втікачі, хрести, ниви без господаря. Інший настрій передають ніжні, залиті сонцем пейзажі. Особливе поважне місце серед експонованих картин посіла творчість В. І. Касіяна (до 75 об'єктів). Вроджений художник-гравер однаково вправно продемонстрував володіння техніками деревориту, офорту, сухої голки, мецо тінто. Дуже велике зацікавлення він проявив у висвітленні соціальних проблем, життя робітників та селян.

Представлені були також дереворити художниці С. О. Наліпінської-Бойчук, які показали поневіряння українців під різними владами з гострим відчуттям політичної несправедливості. Вони продемонстрували не лише талант, але й соціальну спрямованість художниці. Своєрідний стиль цілком вироблений, викінчений.

З-поміж інших були також представлені роботи О. Я. Рубана, які неприємно вражали «інтерпретаціями чужого [російського – С. К.] тону». Водночас сам автор, відповідно до твердження Д. Андрієвського, був українцем і намагався зображувати Україну [1, с. 3]. Особливої уваги заслуговують представлені на виставці роботи Г. Нарбута, П. Холодного, І. Вовка, І. Цимбала.

Загалом українська гравюра була представлена на цій виставці органічно і цілісно, що мало справити враження на іноземців і представити унікальну школу штихарства. Відповідно до поданого опису робіт, представлених на виставці, можемо дійти висновку про те, що на виставці графічного мистецтва у Брюсселі були представлені художники саме київської групи графіків-бойчукістів, більшість з яких зазнала репресій від радянської влади уже наприкінці 1930-х років [1, с. 3]. До організаційного комітету представлення творчих робіт графіки та гравюри входили Д. Андрієвський, В. Січинський та В. Голубець.

Зважаючи на постійну роботу та старання української спільноти в Бельгії, 10 травня 1931 року відбулось відкриття Українського Відділу в Королівському Музеї м. Брюссель. У ньому було зібрано пам'ятні відзнаки українських військових формувань 1918-1920 рр. Така подія слугувала давала можливість українській спільноті вкотре засвідчити свою позицію про національне буття та боротьбу за державність.

Сама ж діяльність української спільноти у розвитку музейних колекцій на території Бельгії розпочалась раніше, у 1929 році, коли було організовано та завершено невелику Українську Секцію у Світовому музеї м. Брюссель. Після цього українські емігранти вирішили застосувати свої зусилля й у іншій інституції. Вони звернули увагу на Військовий Музей, який уже тоді відзначався відмінною організацією та цікавим матеріалом, в якому були розміщені експонати з-поза меж Бельгії. Тому не дивно, що з усіх брюссельських музеїв він був найбільш відвідуваним та був чудовим простором для культурно-просвітницької роботи.

Як і тоді, так і сьогодні у цьому музеї виставлені постійні експозиції, які стосуються бельгійської армії від часу постановня королівства у 1830 р.,

а також попередніх часів доби Наполеона та панування Нідерландів. Окрім цієї історичної частини експонуються військові речі, які стосуються Першої світової війни, націй та народів, які брали в ній участь. Кожна нація має одну або декілька вітрин, в яких розміщено зброю, амуніцію, прапори, відзнаки та медалі, зображення та манекени в одностроях. В окремих залах розміщено пам'ятки бельгійської армії та трофеї Першої світової війни.

Варто зазначити, що і сам Військовий Музей існував з 1910 року. Одразу після завершення Першої світової війни основний масив цих музейних експозицій був розташований у старому приміщенні і ним ніхто не опікувався. Однак після того як директором музею став колишній військовий-кавалерист Леконт розпочалася організація музейного простору [25, с. 21].

Українська громада м. Брюссель у тісній співпраці адміністрацією Музею здійснила необхідні заходи для та виділення площ для Українського Відділу. Згодом цю організаційні функції перебрала на себе Українська Національна Рада. Уже перші старання показали, що дирекція Музею ставиться прихильно до пропозиції українців постачати їй матеріали, з яких можна би було організувати Відділ. Ці матеріали були зібрані з територій Польщі та Чехословаччини, де перебували військові емігранти післяреволюційних змагань 1917–1921 рр. Тому українська спільнота Бельгії звернулася з проханням до уряду Чехословаччини, а дирекція Музею до уряду Польщі з проханням про виділення музейних експонатів, які були відібрані від українських відділів під час інтернації. Польська держава рішуче відмовилась надавати допомогу українцям у цьому питанні. Однак завдяки дипломатам міністерства закордонних справ королівства Бельгія вдалось перевезти всі матеріали, які їм було передано для Українського Відділу. Отже, довелось покладатись головним чином на власні сили української спільноти в Бельгії, допомогу української військової еміграції в інших країнах та на доброзичливість бельгійців.

У своєму листі до Є. Коновальця Д. Андрієвський розповідав, що відкриття відділу відбулося вельми успішно. Однак в той же час зазначав про імовірний тиск на адміністрацію Музею з боку польських органів влади [13].

Найбільш цінні речі для організації Українського Відділу переслав генерал Куш. Бібліотека ім. Петлюри в Парижі надіслала маску покійного отамана, полковник В. Вишинський надіслав булаву, подаровану йому Січовиками. В книгарні

Савули у Відні було закуплено шапку-мазепинку та бляхи до поясів. Роздобуто зображення Перфецького та зроблено прапор з тризубом на деревку [23, с. 44].

Таким чином було зібрано матеріал для підготовки двох манекенів: одного – в однострої наддніпрянського козака, у смушевій шапці зі шликом; другого – в однострої галицького січового стрільця в мазепинці. Згодом до цієї колекції також долучили манекен в однострої старшини українського кавалерійського відділу. Поруч із цими експонатами у великій вітрині лежать речі і пам'ятки українського війська, а на стіні зображено стратегічний наступальний план кінця 1918 року, чотири таблиці відзнак усіх рангів обох армій, зображення та портрети.

Відкриття відбулось 10 травня 1931 року. На цю подію були запрошені всі члени Товариства. Українці також розіслали запрошення бельгійцям, литовцям, грузинам. Приїхало багато українців з провінцій. Подія розпочалась із промови Голови Української Національної Ради Д. Андрієвського. В ній він висловив подяку Дирекції за прихильність до створення музейної колекції, присвяченої діяльності Української Армії в Музеї. Також подав загальні відомості про Україну та її значення в минулому та майбутні перспективи. Пізніше старшина української армії Олексюк розповів про збройну боротьбу за незалежність України. Наприкінці Директор Музею пояснив наукову вагу збірки та подякував українцям за їхні старання та дарунки.

Незважаючи на успішне відкриття української експозиції у Військовому Музеї, Д. Андрієвський докладає зусиль для доповнення її новими елементами. Про це ми дізнаємося із його листа до Є. Коновальця [15], у якому йшлося про представлення портретів військових (розміром 15x20 см) роботи П. Холодного [18, с. 27] у музеї міста Брюссель. Варто зазначити, що той же П. Холодний у 1927 році брав участь у «Виставці української графіки в Бельгії», де була представлена виставка української графіки та гравюри [4, с. 255], тобто в такий спосіб співпраця митців з Д. Андрієвським відбувалася неодноразово.

Зважаючи на успішну роботу в музеї міста Брюссель, в одному з наступних листів Д. Андрієвський пропонує Є. Коновальцю доповнити експозицію ще одним манекеном в однострої та обдумати заснування ще одного українського відділу в паризькому музеї [14].

В рамках проведення просвітницької та культурної роботи в 1932 році було проведено «Український

Великдень у Бельгії» завдяки співпраці Національного Союзу Українських Студентів та тих, які прибули на це свято з Генту, Брюсселю, Лювену, Льежу і Серену. Під час цієї весняної зустрічі з-посеред інших виступів присутню аудиторію зацікавив реферат, проголошений Д. Андрієвським на тему: «Молодь і старше громадянство» [22, с. 4].

Висновки. Таким чином, попри складну організаційну роботу, слабку інституціоналізацію українського національного руху за кордоном наприкінці 1920-х та на початку 1930-х рр. і обмеженість ресурсів, якими могла оперувати українська національна спільнота, українські

націоналісти на чолі з Д. Андрієвським зуміли організувати в музеї міста Брюссель Український Відділ. Окрім цього українська спільнота в Бельгії у 1920–1930-х роках всіма своїми зусиллями розгорнула потужну культурно-просвітницьку та пропагандистську кампанію для консолідації українців та ознайомлення світової громадськості із становищем українців під час перебування під окупаційними режимами. Завдяки організації Українського Відділу при Військовому Музеї м. Брюссель вдалося зберегти та популяризувати історичну пам'ять про українську націю в загальноєвропейському просторі.

Список літератури:

1. Андрієвський Д. Виставка українського Графічного мистецтва в Брюсселі. *Діло*. 6 травня 1927. Ч. 93. 4 с.
2. Андрієвський Д. Наша позиція. *Розбудова нації*. Прага, 1928. Ч. 1. С. 8–11.
3. Бублик Т. В. Наукова та культурно-освітня діяльність української еміграції в Чехословаччині та Німеччині в 20–30-ті роки ХХ століття : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 «Історія України» Київ, 1997. 24 с.
4. Вашук Л. В. Петро Іванович Холодний: постать митця (за документами Центрального державного архіву зарубіжної україніки). *Архіви України*. 2016. № 5/6. С. 252–262.
5. Гаврилів І. О. УВО-ОУН: в боротьбі за Українську Державу. Львів : Левада, 2019. 500 с.
6. Гавришко М. Заходи ОУН на міжнародній арені у справі «пацифікації» в Галичині у 1930 р. *Український визвольний рух* : наук. зб. Львів, 2014. Збірник 19. С. 174–201.
7. Документи і матеріали з історії Організації Українських Націоналістів. Том 2. Частина 2 : Листування Є. Коновальця з Д. Андрієвським (1927–1934 р.) / упоряд. Ю. Черненко. Київ : Видавництво імені Олени Теліги, 2007. 536 с.
8. Енциклопедія Українознавства. Словникова частина. Т. 2. – Париж ; Нью-Йорк, 1955–1957. 399 с.
9. Кучерук О. Дмитро Андрієвський і процес підготовки Першого конгресу українських націоналістів 1929 р. *Український визвольний рух* : науковий збірник. Ч. 8. Львів, 2006. С. 76–101.
10. Лист Д. Андрієвського до Є. Коновальця від 27 листопада 1927 р. *Архів ОУН у Києві*. Ф. 1. Оп. 3. Спр. 2. Арк. 17.
11. Лист Д. Андрієвського до Є. Коновальця від 27 листопада 1927 р. *Архів ОУН у Києві*. Ф. 1. Оп. 3. Спр. 2. Арк. 18–19.
12. Лист Д. Андрієвського до Є. Коновальця від 14 травня 1931 р. *Архів ОУН у Києві*. Ф. 1. Оп. 3. Спр. 2. Арк. 147.
13. Лист Д. Андрієвського до Є. Коновальця від 14 травня 1931 р. *Архів ОУН у Києві*. Ф. 1. Оп. 3. Спр. 2. Арк. 148.
14. Лист Д. Андрієвського до Є. Коновальця від 24 травня 1931 р. *Архів ОУН у Києві*. Ф.1, Оп. 3. Спр. 2. Арк. 150.
15. Мартинець В. Українське підпілля: Від УВО до ОУН. Спогади й матеріали до передісторії та історії українського організованого націоналізму. Б. м., Вінніпег. 1949. С. 210–211.
16. Мельник Р. Теоретико-моделюючі основи В. Петріва щодо збереження та популяризації української історико-культурної спадщини в Празі. *Всеукраїнський науковий журнал «Мандрівець»*. Липень-серпень 2010. С. 16–20.
17. Наше в Бельгії. *Розбудова нації*. Прага. 1928. Ч. 3. С. 120–121.
18. Осташко Т. С. З історії літературно-мистецького життя в Україні за часів Центральної Ради. *Український історичний журнал*. 1998. № 3. С. 24–38.
19. Палієнко М. Г. Створення та діяльність Українського історичного кабінету в Празі (1930–1945 рр.). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Історія. Економіка. Філософія»*. 2001. Вип. 5. С. 349–356.
20. Посівнич М. Воєнно-політична діяльність ОУН в 1929–1939 рр. Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України : ЦДВР. Львів. 2010. 368 с.
21. Сухобокова О. Український культурно-освітній осередок у Чехо-Словацькій республіці у 1920-х рр. *Історія України*. № 41–42, листопад 2012. С. 3–9.

22. Український Великдень у Бельгії. *Діло*. 20 травня 1932. Ч. 109. С. 4.
23. Український Відділ при Військовим Музею в Брюсселі. *Літопис Червоної Калини*. Жовква. 1931. Ч. 7–8. 44 с.
24. Українська еміграція у Франції, Бельгії та Люксембурзі. *Розбудова нації*. Прага. 1929. Ч. 8–9. С. 298.
25. Aronsson P., Elgenius G. National Museums and Nation-building in Europe 1750–2010: Mobilization and Legitimacy, Continuity and Change. New York, 2015. 226 p.
26. Starodub T. Ukraine's Foreign policy guidelines in the geopolitic vision of Dmytro Andrievskyi (20–30-s of XX century) Зовнішньополітичні орієнтири України у геополітичних візіях Дмитра Андрієвського (20–30-ті рр. XX ст.). *Humanitarian Vision*. 2019. № 1. С. 50–56.

Koniukhov S. V. THE ACTIVITIES OF DMYTRA ANDRIEVSKYI IN THE FORMATION OF UKRAINIAN CULTURAL AND EDUCATIONAL CENTERS ON THE TERRITORY OF THE KINGDOM OF BELGIUM

The article analyzes the activity of the Ukrainian emigration in the formation and development of cultural and educational centers on the territory of the Kingdom of Belgium in the interwar period. The key role of D. Andrievskyi in the organizational processes of the Ukrainian community is indicated. The main aspects of the spread of the cultural, educational and propaganda campaign for the consolidation of Ukrainians and the familiarization of the world public with the situation of Ukrainians during their stay under the occupation regimes have been clarified.

D. Andrievsky's activities on the territory of the Kingdom of Belgium managed to organize the local departments in the museums of the city of Brussels, to hold creative evenings and the opening of exhibitions of Ukrainian artists. In addition, under the leadership of D. Andrievskyi, the Bureau in Brussels issued weekly advertisements in the amount of 400 copies with the attachment of one sheet of documents (letters, pastoral letters, etc.), which were sent to Switzerland, Italy, France. Later, in this Bureau, articles on international topics, memoranda and appeals of the OUN were printed and sent to the appropriate addresses. Informational materials printed in various languages were sent by the OUN to 18 editorial offices of Ukrainian publications abroad, as well as to foreign mass media. In this way, the cultural and educational activity of D. Andrievskyi, centered in the city of Brussels, created a wide network. Thanks to such initiatives, the Ukrainian community had the opportunity to simultaneously maintain contact with the creative community and the Parade of Ukrainian Nationalists. D. Andrievskyi emphasized the need to unite all the forces of Ukrainians who were in exile for a joint struggle for the Ukrainian state building. Taking into account the previous experience, he proved that it is not worth relying on the support of other states and peoples.

In a short time, the Ukrainian community in Belgium organized a number of creative evenings, concerts, exhibition openings and celebrations. In this way, the presentation and promotion of Ukrainian culture for European society took place.

Key words: cultural and educational work, museum space, interwar period, nationalism, European community, Ukrainian state, Dmytro Andrievskyi.